

HRVATSKA
POLJOPRIVREDNO-ŠUMARSKA
SAVJETODAVNA SLUŽBA

BOLESTI MASLINE

---

www.savjetodavna.hr

Izdavač:

**Hrvatska poljoprivredno-šumarska
savjetodavna služba**

Tel.: 01/4882-700

Fax: 01/4882-701

www.savjetodavna.hr

E-adresa: savjetodavna@savjetodavna.hr

Autori:

Silvija Marušić, dipl. ing. agr., Karmen Karlić, dipl.
ing. agr., Gordana Kožarić-Silov, dipl. ing. agr.,
Aleksandra Radić, dipl. ing. agr.,
mr. sc. Marija Ševar

Glavni urednik:

Zdravko Tušek, dipl. ing. agr.

Grafička priprema:

Ljiljana Jelaković

Lektor:

dr. sc. Marko Kovačić

Tisak:

Kerschoffset d.o.o.

Naklada:

3000 primjeraka

Fotografije:

Karmen Karlić, dipl. ing. agr.
doc. dr. sc. Mario Bjeliš

ISBN 978-953-6763-61-0

Zagreb, listopad 2018.

UVOD

Maslina je tijekom rasta i razvoja kontinuirano ugrožena negativnim djelovanjem organizama štetnih za biljke, poput kukaca, grinja, korova, bakterija, gljiva, virusa i drugih štetnika.

Štetni organizmi mogu u većim razmjerima utjecati na smanjenje prinosa i kvalitetu proizvoda te mogu prouzročiti velike gospodarske štete.

Intenzitet pojave pojedinog štetnog organizma ovisi o klimatskim prilikama, biološkom potencijalu štetnog organizma, kao i osjetljivosti biljke domaćina.

Da bi se spriječilo propadanje poljoprivrednih usjeva i prinosa, potrebno je provoditi mjere zaštite biljaka od štetnih organizama, pri čemu je potrebno uvažavati načela dobre poljoprivredne i okolišne prakse, koja su okosnica integrirane zaštite bilja.

Cilj je brošure omogućiti proizvođačima da na vrijeme utvrde svoj problem u masliniku, ako postoji, i usmjeriti ih k njegovu rješenju.

**Hrvatska poljoprivredno-šumarska
savjetodavna služba**

PAUNOVO OKO

(Spilocaea oleaginea)

Karakteristična pjesa paunovog oka na listu masline

ŠTETNOST

- prijevremeno otpadanje listova, najviše sa donjeg dijela krošnje
- nakon gubitka lišća grančice se suše
- smanjuje se ili izostaje pojava cvjetnih resa
- značajno se smanjuje ili izostaje urod maslina
- oslabljena stabla podložniji su napadu drugih štetnika (potkornjaci, granotoč)

OPIS SIMPTOMA

- listovi - tipični simptom jedna ili više okruglih pjesa čija veličina i boja varira (zbog sorte osjetljivost i intenziteta napada); od tamno zelene do žutih klorotičnih mrlja, kasnije karakterističnih tamnosmeđih koncentričnih krugova
- peteljke ploda i lista - izdužene smeđe ili tamne mrlje (koje) izazivaju sužavanje provodnih tkiva,

zbog nedostatka hranjivih sokova listovi i/ili plodovi otpadaju

- plod - tamne ulegnute pjege nepravilnog oblika obično se pojavljuju u početku zriobe, plodovi postupno venu, suše i otpadaju

BIOLOGIJA BOLESTI

- gljivica je prisutna u masliniku tijekom cijele godine, bilo na zelenim ili otpalim bolesnim listovima
- glavnina zaraze obično nastaje u jesen, tijekom blagih i vlažnih zima, te u proljeće, a tijekom hladnijih zima i ljeta bolest se primiri
- razvoj bolesti ovisi o

klimatskim uvjetima; konidije klijaju pri temperaturi od 8 do 28°C, a najviše pri 16-21°C uz visoku vlažnost zraka (kiša, rosa ili magla), konidije širi kiša s vjetrom

- maslinici na lokalitetima gdje je otežano strujanje zraka (udoline, blizina šuma, morske obale, rijeke, jezera, sjenovita mjesta te unutar naselja) skloniji su napadu paunovim okom
- osjetljivije sorte: Levantinka, Oblica, Drobница, Družica, Maraolo, Ascolana tenera
- manje osjetljiva sorta: Lastovka
- otporne sorte: Leccino, Pendolino, Carboncella, Koroneiki, Farga

Simptomi napada paunovog oka, s djelomičnom defolijacijom na grančicama

MJERE ZAŠTITE

PREVENTIVNE MJERE:

- kod podizanja novih nasada odabrati položaj s dobrim prozračivanjem, izbjegavati položaje u kojima se dugo zadržava vlaga
- sadnja manje osjetljivih sorti

AGROTEHNIČKE MJERE:

- redovitom rezidbom krošnju održavati prozračnom
- obavljati optimalnu gnojidbu na osnovi kemijske analize
- izbjegavati gnojidbu „na pamet“ velikim količinama dušičnih gnojiva
- uklanjanje neželjenog raslinja oko maslinika

KEMIJSKE MJERE:

- prema Direktivi 2009/128/ EC integrirana zaštite bilja postaje obaveza od 1. siječnja 2014.
- podaci o registriranim sredstvima za zaštitu bilja u RH vode se u Fitosanitarnom informacijskom sustavu (FIS) dostupnom na mrežnoj adresi:
<http://fis.mps.hr/trazilicaszb/>
- prema FIS tražilici trenutno se mogu koristiti pripravci na osnovi djelatnih tvari: bakar, difenkonazol, tebukonazol+trifloksistrobin, krezoksim-metil
- preporuke za suzbijanje bolesti paunova oka dostupne su na
www.savjetodavna.hr

Zaraza paunovim okom

OLOVNA BOLEST MASLINE

(*Pseudocercospora cladosporioides* (Sacc.) U. Braun)

Simptomi olovne bolesti na listovima

Na naličju lista olovno-siva prevlaka

ŠTETNOST

- u Republici Hrvatskoj zasad ova bolest ima manju važnost
- prisutna u mnogim maslinarskim zemljama Sredozemlja, u kojima su zabilježene štete
- u toplim i kišnim jesenima, zimama i proljećima u kombinaciji s paunovim okom (*Spilocaea oleaginea*) dolazi do velikih šteta, potpune defolijacije napadnutih stabala
- napada sve zelene organe (list, izboj, peteljku lista i plod)
- prijevremeno otpadanje listova, defolijacija krošnje

- slabiji porast mladica
- smanjuje se pojava cvjetnih resa, zbog čega se smanjuje urod

OPIS SIMPTOMA

- listovi – na licu lista dolazi do djelomičnog (difuzne klorotične zone) ili cjelokupnog žućenja lisne plojke koja s vremenom djelomično nekrotizira; na naličju lišća pojavljuje se dobro vidljiva olovno-siva prevlaka, u krošnji se uočava pojačano žućenje listova, izrazite limunsko žute boje, za jačeg napada dolazi do defolijacije donjih dijelova krošnje

- plodovi – simptomi na plodovima vrlo se rijetko javljaju, u obliku blago udubljenih crvenkastosmeđih pjega

BIOLOGIJA BOLESTI

- razvoj bolesti ovisi o klimatskim uvjetima, zaraza najčešće nastaje tijekom blagog i vlažnog vremena u jesen i proljeće
- zaraženo lišće u krošnji ili ono palo na tlu predstavlja potencijal za daljnju zarazu
- optimalna temperatura za infekciju je od 12 do 28°C, uz povećanu vlagu zraka

SUZBIJANJE OLOVNE BOLESTI:

PREVENTIVNE MJERE:

- izbor manje osjetljivih sorti
- kod sadnje novih nasada paziti na povoljan položaj
- krošnju održavati prozračnom redovitim rezidbom
- optimalna gnojidba

KEMIJSKE MJERE

- zaštite koje se provode za suzbijanje paunova oka ujedno djeluju na smanjenje olovne bolesti

Olovna bolest na listovima (snimio M. Bjeliš)

BAKTERIJSKI RAK MASLINE

(Pseudomonas syringae pv. savastanoi)

Tipična tumorasta izraslina na grani

ŠTETNOST

- bolest je proširena u svim zemljama u kojima se uzgaja maslina
- postoje razlike u osjetljivosti između pojedinih sorti
- zaraza utječe na cjelokupni razvoj stabla
- na urod i kakvoću utječe broj i veličina tumorastih izraslina po biljci
- već kod malih zaraza osjećaju se promjene u organoleptičnim svojstvima ploda

OPIS SIMPTOMA

- tumoraste izrasline javljaju se na svim nadzemnim dijelovima biljke (izboj, list, plod, deblje grane, deбло)
- nakon infekcije, na izbojima, granama i deblu nastaje plitko udubljenje zbog propadanja napadnutih stanica
- na napadnutom mjestu zbog umnažanja stanica tkiva maslina nastaju kvržice promjera nekoliko milimetara
- u početku su kvržice

svijetlozelene, glatke i nisu tvrde

- starenjem postaju hrapave, nastaju duboke bore i pukotine, poprimaju smeđu boju i postaju drvenaste
- nakon nekog vremena ako se ne odstrane kvržice se počinju raspadati, kora na tim mjestima se raspuca, stoga su grane oslabljene, ponekad se i osuše

BIOLOGIJA BOLESTI

- optimalna temperatura razvoja iznosi 18-28°C
- tumor je u povoljnim uvjetima za razvoj bakterije vidljiv nakon 2-3 tjedna, u manje povoljnim uvjetima nakon 3 mjeseca
- bakterija je prisutna kao neparazit na površini grana, listova, plodovima bez vidljivih simptoma bolesti
- najprisutnija je na listovima u travnju i studenom
- bakterije u unutrašnjosti tumora najveći su izvor zaraze
- tijekom kišnog vremena iz tumora se izlučuje bakterijski eksudat koji se kapljicama prenosi na oštećene grane
- do zaraza najčešće dolazi nakon tuče, rezidbe, olujnih

vjetrova, nakon ozljeda od štapova kojima se tresu masline, preko ožiljaka koji nastaju nakon berbe plodova i otpadanja listova

MJERE ZAŠTITE:

PREVENTIVNE:

- korištenje certificiranog sadnog materijala
- u gradnim područjima ne saditi osjetljive sorte (Frantoio, Cuco, Lastovka, Družica)
- prilikom podizanja novih nasada prednost dati manje osjetljivim (Oblica, Manzanilla, Arbequina) i
- otpornijim sortama (Leccino, Bjelica, Sv. Katarina)

AGROTEHNIČKE:

- redovita rezidba, prorjeđivanje i održavanje krošnje prozračnom
- zaražena stabla zadnja orezivati
- dezinfekcija alata (96% alkoholom)

MEHANIČKE:

- kad je uočena zaraza, rezom odstraniti zaražene dijelove, iznijeti ih iz maslinika i spaliti
- odstranjivanje zaraženih dijelova najbolje je provoditi ljeti, kad se ne očekuju oborine

PATULA ILI DALMATINSKA BOLEST PLODOVA MASLINA

Botryosphaeria dothidea (Moug.) Ces.&De Not.

(sinonimi: *Macrophoma dalmatica*, *Sphaeropsis dalmatica*)

Izgled plodova u berbi napadnuti patulom

- rane nastale rezom
premazati voćarskim voskom

KEMIJSKA:

- primjena registriranih
pripravaka na osnovi bakra
nakon radova u krošnji
(rezidbe, berbe)
- nakon tuče i drugih
mehaničkih oštećenja u roku
od 24 sata obaviti zaštitu

ŠTETNOST

- izravne štete – gubitak uroda,

plodovi otpadaju tijekom ljeta
i jeseni

- neizravne štete – napadnuti
plodovi narušavaju kvalitetu
maslinovog ulja
- osjetljivije su sorte krupnijeg
ploda (npr. Oblica)

OPIS SIMPTOMA

- plodovi – simptomi se
razvijaju
na zelenim i zrelim
plodovima maslina

- na plodu su vidljive smeđe do tamnosmeđe, okrugle, udubljene, ulegnute pjege različite veličine (0,5-2 cm), ispod pjege daljnjim razvojem bolesti dolazi do truljenja ploda

BIOLOGIJA BOLESTI

- pojava i razvoj bolesti vezana je za štetnika, maslininu muhu (*Bactrocera oleae*) i njezinog grabežljivca narančastu mušicu ploda (*Prolasioptera berlesiana*)

Izgled plodova u berbi napadnutih patulom

BRZO SUŠENJE MASLINE

Xylella fastidiosa (Wells et al.)

*Simptomi sušenja mladica i grana masline, Salento, Italija
(snimio M. Bjeliš)*

- maslinina muha polaže jaje u plod masline, a pored njezinog, svoje jaje polaže i narančasta mušica
- nakon izlaska iz jajeta, ličinka grabežljivca, narančaste mušice, pojede jaje maslinine muhe, ali tijekom svojeg razvoja inficira plod masline gljivicom koja uzrokuje patulu
- U Republici Hrvatskoj utvrđivanje prisutnosti fitopatogene bakterije (*Xylella fastidiosa*) provodi se u sklopu programa posebnog nadzora Ministarstva poljoprivrede. Za provedbu programa zaduženi su Hrvatski centar za poljoprivredu, hranu i selo – Zavod za zaštitu bilja i Ministarstvo poljoprivrede – Sektor fitosanitarne inspekcije.
- Prema Provedbenoj odluci Komisije (EU) 2015/789 od 18. svibnja 2015. godine,

o mjerama za sprečavanje unošenja u Europsku uniju bakterije *Xylella fastidiosa* (Wells et al.) i širenja bakterije unutar Unije izravno je primjenjiva u svim državama članicama.

- Zbog velikog fitosanitarnog rizika od ove karantenske bakterije, uzročnika brzog sušenja maslina, vrlo je važno njezino pravovremeno otkrivanje.

Više informacija na
<http://mps.hr/default.aspx?id=15391>

Posjednici maslina, odnosno svaka osoba koja posumnja na zarazu ovom bakterijom u obvezi je obavijestiti NADLEŽNOG FITOSANITARNOG INSPEKTORA.

Sušenje izbojaka s plodovima i grana masline, Salento, Italija (snimio M. Bjeliš)

KONTAKTI SAVJETNIKA ZAŠTITE BILJA HPŠSS ZA MEDITERANSKO PODRUČJE

IME I PREZIME	TELEFON	ADRESA
Ivana Tomac Talajić, dipl. ing.	020/671 766, 09/14882 979	Zrinsko-Frankopanska 1, Opuzen
mr. sc. Ivana Župić	021/823-003, 091/5264-860	Stjepana Gujače 12, Sinj
Silvija Marušić, dipl. ing.	021/261-410, 091/4882-986	Braće Radić 1, Kaštel Sućurac
Gordana Kožarić-Silov, dipl. ing.	022/339-565, 091/4882 857	Matije Gupca 66 a, Šibenik
Ivan Šimićević, dipl. ing.	023/220-375, 091/4882-837	Mažuranićeva 30/I, 0 Zadar
Karmen Karlić, dipl. ing.	051/274-569, 091/4882-790	Trg Hrvatskih branitelja 1, PP 40, Čavle
Marina Kocijančić, dipl. ing.	052/774 730, 091 4882 942	Bunarska ulica 3, Brtonigla
Zrinka Krpan Buić, dipl. ing.	052/211 703, 091 4882 941	"Urbis" d.o.o., Sv. Teodora 2, Pula

Literatura:

Bogdan Cvjetković: Mikoze i pseudomikoze voćaka i vinove loze

Glasilo Hrvatskog društva biljne zaštite: Glasilo biljne zaštite 4/2012

Cvjetković B., Igrc Barčić J., Barić K., Bažok R., Glavaš M., Masten Milek T., Miličević T., Ostojčić Z. (2017): Pregled sredstava za zaštitu bilja u Hrvatskoj za 2017. godinu, Glasilo biljne zaštite 1-2

Pratiti preporuke za zaštitu bilja
Hrvatske poljoprivredno-šumarske savjetodavne službe
<http://www.savjetodavna.hr/preporuke/>

U brošuri su opisane gospodarske najčešće i najznačajnije bolesti masline.

Hrvatska poljoprivredno-šumarska savjetodavna služba

Tel.: +385 (0)1 4882 700 / Telefax: +385 (0)1 4882 701
savjetodavna@savjetodavna / www.savjetodavna.hr

Zagreb, listopad 2018.